

γυναικῶς φυσικοῦ σχεδὸν μεγέθους. Ἡ μοναδικὴ συλλογὴ γραπτῶν στηλῶν τοῦ μουσείου Βόλου ἐπλουτίσθη οὕτω σπουδαίως. Τρίτην μικρὰν ἀνασκαφὴν ἐνήργησεν ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ὀσσης, ἔνθα ἀνεκαλύφθη σπήλαιον ἱερὸν τῶν Νυμφῶν, εὔρε δ' αὐτόθι ἐπιγραφάς τινας ἀναθηματικὰς, πήλινα εἰδώλια, δακτυλίους καὶ νομίσματα. Ἡ ἀνασκαφὴ δὲν ἐπερατώθη ἕνεκα τῶν βροχῶν. Τέταρτον ἔσκαψεν ὁ αὐτὸς ἔφορος ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Γόννων, ἔνθα ἀνεκάλυψε κατὰ τὴν ἔκθεσιν, ἣν ὑπέβαλε, τὰ λείψανα κυκλοτεροῦς ναοῦ τῆς Ἀθηναῆς Πολιάδος καὶ περὶ αὐτὰ μαρμάρινα καὶ πήλινα ἀγαλμάτια, βελόνας ὀστεῖνας, πόρπας, ἀγγεῖα κτλ. Προσέτι εὔρε 133 ἐνεπιγράφους στήλας, ὧν πέντε εἶναι ἀναθηματικάί, αἱ δὲ λοιπαὶ ψηφίσματα ποικίλα, ἰδίως προξενίας, ἀμφισβητήσεις ὀρίων, ἱερός τις νόμος κ. ἄ.

Εἰς τὰ περὶ τῆς Χαλκίδος ὁ σύμβουλος κ. Παπαβασιλείου ἐνήργησε διαφόρους δοκιμάς, κατὰ τὰς ὁποίας, πλὴν ἄλλων τινῶν ἀρχαίων, εὔρε καὶ δέκα μυκηναϊκοὺς τάφους· ἐκ τῶν κτερισμάτων δέ, τὰ ὁποῖα συνέλεξεν ἐν αὐτοῖς, ἀναφέρομεν 40 σχεδὸν ἀκέραια πήλινα ἀγγεῖα καὶ ἄλλα πολλὰ εἰς τεμάχια, τρία πήλινα εἰδώλια, πλῆθος ψήφων περιδεραιῶν ἐκ διαφόρων λίθων ἢ ὑαλομάζης, τρεῖς ἄλλας ψήφους ἐξ ἠλέκτρου καὶ τέσσαρας χρυσᾶς, ὧν μία ἔχει τὸ σχῆμα κεφαλῆς βοός, πέντε βούκρανα ἐξ ὑαλομάζης, σφονδύλια λίθινα, αἰχμὴν δόρατος, ξίφος, μαχαίριον καὶ σμίλην χαλκῆν κ. ἄ.

Ἐν Ἐρετρίᾳ δὲ ὁ ἔφορος καὶ σύμβουλος κ. Κουρουნიώτης ἀπεπεράτωσε τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ ὁ ἴδιος εἶχεν ἀνακαλύψει ἄλλοτε σπουδαιότατα λείψανα ἀρχαϊκῆς πλαστικῆς κοσμοῦντα σήμερον τὸ μουσεῖον τῆς Χαλκίδος. Τοῦ ναοῦ τὸ ἥμισυ περίπου ἔκειτο ἐντὸς ξένου κτήματος, ἀπαλλοτριωθέντος δὲ

τούτου πρό τινων ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας συνετελέσθη πέρυσιν ἡ ἀνασκαφή. Ἐξ αὐτῆς ἀπεδείχθη κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Κουρουγιώτου, ὅτι ὁ ναός, εἰς ὃν ἀνῆκον τὰ μνημονευθέντα ἀρχαῖκὰ γλυπτὰ, κατεστράφη ὑπὸ τῶν Περσῶν πιθανῶς καὶ ὅτι εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ ὑποδομήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ 5^{ου} αἰῶνος ἄλλος μεγαλύτερος ναός. Ἀλλὰ καὶ τοῦ παλαιότερου, ὑπὸ τῶν Περσῶν καταστραφέντος ναοῦ, εἶχε προηγηθῆ ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ ἄλλο πιθανῶς ἱερόν· διότι ὑπὸ τὸν ναὸν ἀνεκαλύφθησαν μεγάλα τμήματα τριῶν ἐλλειψοειδῶν κτισμάτων ἀνερχομένων εἰς τὴν γεωμετρικὴν ἐποχὴν, ὡς ἐβεβαιώθη ἐκ τῆς παρ' αὐτὰ εὑρέσεως τεμαχίων γεωμετρικῶν ἀγγείων. Προσέτι ὁ κ. Κουρουγιώτης ἐνήργησε μικρὰν σκαφήν καὶ εἰς ἄλλο μέρος τῆς Ἐρετρίας, ἔνθα εἶχεν εὑρεθῆ ἄλλοτε μικρὸν ἱερόν, ἐβεβαιώθη δὲ νῦν ὅτι τὸ ἱερόν τοῦτο ἀνῆκεν εἰς τὴν Δήμητραν καὶ Κόρην καὶ ἦτο τὸ Θεσμοφόριον.

Ἐν Νάξῳ ἐπανέλαβε καὶ ἐφέτος τὰς ἐρεῦνας του ὁ σύμβουλος κ. Κλων Στέφανος. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπεράτωσε τὴν πέρυσιν ἀρξαμένην ἀνασκαφὴν τῆς προμυκηναϊκῆς ἀκροπόλεως Πολιχνίου (Καστράκι) καὶ ἐνήργησε μικρὰν δοκιμαστικὴν σκαφήν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως Ῥιζοκαστελιᾶς, κατόπιν δ' ἠσχολήθη εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ προϊστορικοῦ νεκροταφείου «Ἀφεντικῶν» παρὰ τὸ χωρίον Κάτω Σαγγυρί. Ἐνταῦθα ἤνοιξεν 170 τάφους, ἐξ ὧν ἀπεκόμισεν οὐχὶ ὀλίγα πῆλινα καὶ τινὰ μαρμάρινα ἀγγεῖα καὶ ἄλλα τινὰ κτερίσματα, προσέτι δὲ τρία μαρμάρινα εἰδώλια, ὧν ἓν—κολοβὸν δυστυχῶς τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας—παριστάνει ἄνδρα καθήμενον ἐπὶ ἔδρας καὶ παίζοντα μουσικὸν ὄργανον. Τὸ σχῆμα τῶν τάφων τῶν «Ἀφεντικῶν» εἶναι τὸ σύνηθες τῶν κιβωτοειδῶν κυκλαδικῶν, παρουσιάζει ὁμοίως ἢ κατασκευὴ των παραλλαγὰς τινὰς, αἱ ὁποῖαι ἀλλαχοῦ δὲν παρετηρήθησαν ἢ δὲν ἐπιστώθησαν ἀσφαλῶς.

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

Τὸ σπουδαιότερον ἔργον ἐν Ἐρετρῖα κατὰ τὸ λήγον ἔτος ἦτο ἡ ἀποπεράτωσις τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος. Ἀπαλλοτριωθέντος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ κτήματος τοῦ Κ. Μπενέτου, ἐφ' οὗ ἔκειτο τὸ νότιον ἡμισυ περίπου τοῦ ναοῦ, συνετελέσθη καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀνασκαφή. Δυστυχῶς μέγα μέρος τοῦ κτιρίου τοῦ ναοῦ ἦτο μέχρι καὶ τῶν κατωτάτων λίθων τῶν θεμελίων κατεστραμμένον ὑπὸ τοῦ πρώτου ιδιοκτήτου τοῦ κτήματος Ι. Δημνίου, οὕτω δ' ὀλόκληρος ἡ Ν γωνία μετὰ πολλοῦ μέρους τῆς ΝΔ καὶ τῆς Ν πλευρᾶς λείπουσι τελείως, ἐνῶ κατὰ τὸ λοιπὸν μέρος διατηρεῖται τὸ κρηπίδωμα τοῦ ναοῦ ἐξωτερικῶς μὲν μέχρι τῆς εὐθυνηρίας, ὀλίγω δ' ἐσωτέρω, ἐν ἣ θέσει εὐρίσκοντο οἱ κίονες τῆς περιστάσεως μέχρι τοῦ ἀμέσως ὑπὸ τὸν στυλοβάτην λίθου.

Ἐντὸς τοῦ πλείστου μέρους τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ ἡ ἀρχαία ἐπίχωσις ἐσώζετο ἀνέπαφος, ἀπετελεῖτο δ' αὕτη πρὸ πάντων πλησίον τῶν θεμελίων τῶν τοίχων ἐξ ἄμμου ἐπίτηδες ἴσως σωρευθείσης, ὅπως ἐδράζωνται στερεώτερον τὰ θεμέλια ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ ἐδάφους· ἀνωτέρω τῆς ἄμμου ὑπῆρχε στρώμα ἀρκετὰ παχὺ ἀποτελούμενον ἐκ λατύπης πάρου ἐκ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ. Τὸ στρώμα τοῦτο ἐξετείνετο καὶ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ἐπὶ ἀρκετῆς ἐκτάσεως περὶ αὐτόν. Ὑπὸ τὸ στρώμα τῆς ἄμμου εὕρηται τὸ βορβορῶδες φυσικὸν ἔδαφος κεκαλυμμένον ὑπὸ ὕδατος τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους.

Ἐντὸς τῆς λατύπης ἡ ὀλίγω κατωτέρω ταύτης εὐρέθη-

σαν πράγματα τῶν περὶ τὸ τέλος τοῦ 5' αἰῶνος χρόνων, ὧν ἀξιολογώτερα εἶνε ἐν μικρὸν πώρινον ἀγαλμάτιον ἀνδρὸς ἔχοντος ὄξυν πώγωνα καὶ ἡ κεφαλὴ δευτέρου ὁμοίου, ἐν μικρὸν ἀνάγλυφον χαλκοῦν παριστῶν ἄνδρα κρατοῦντα ἑκατέρωθεν μικρὸν ζῶον, καὶ τμῆμα ἀρχαϊκῆς ἐπιγραφῆς ἐπὶ τεμαχίου ἀγγείου ἀφιερωμένου «τῷ Ἡερακλεῖ». Ἐν τοῖς κατωτέροις ὁμως στρώμασιν ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ παρ' αὐτὸν εὐρίσκοντο πλεῖστα τεμάχια γεωμετρικῶν ἀγγείων, ἐν διαφόροις δὲ σημείοις ὑπὸ τὸν ναὸν μεγάλα τμήματα τριῶν ἑλλειψοειδῶν κτισμάτων προερχομένων, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς εὐρέσεως τῶν γεωμετρικῶν ὀστράκων, ἐκ τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς.

Τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ ναοῦ καὶ ἐφέτος ἐλάχιστα μέρη εὐρέθησαν· ἐκ τινῶν γραμμῶν (τεκτονικῶν σημείων) σφζομένων ἐπὶ τεμαχίων τριγλύφων ἐπιβεβαιουταὶ ἡ γνώμη, ἣν εἶχον σχηματίζει ἐκ τῆς μορφῆς τῶν κιονοκράνων, ὅτι ὁ ναὸς ἐκτίσθη περὶ τὰ μέσα τοῦ 5' αἰῶνος. Ὑπῆρχεν ὁμως ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως παλαιότερος ναὸς καταστραφεὶς ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ εἰς τοῦτον ἀνήκον τὰ ἀγάλματα τῶν ἀετωμάτων, ὅλα τὰ εὐρεθέντα ἀρχαῖκὰ γλυπτὰ καὶ καὶ λοιπὰ πράγματα, ὡς καὶ λείψανα πολλὰ τοίχων διατηρηθέντα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ νεωτέρου ναοῦ. Ὁ παλαιότερος οὗτος ναὸς ἦτο μικρότερος τοῦ νεωτέρου, ἦτο δὲ καὶ οὗτος πάλιν ἐκτισμένος ἐπὶ χώρου ἐν ᾧ ὑπῆρχε πανάρχαιον ἱερόν, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἑλλειψοειδῶν κτισμάτων καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς εὐρισκομένων γεωμετρικῶν ὀστράκων.

Νοτίως πρὸ τοῦ ναοῦ εὐρέθησαν καὶ ἐφέτος πολλὰ τεμάχια προξενικῶν ἐπιγραφῶν ὡς καὶ μία ἀκεραία, καὶ τινὰ μέρη καταλόγων Ἐρετριέων δημοτῶν τῶν μακεδονικῶν χρόνων.

Δυστυχῶς ἡ ἔρευνά μου βορείως τοῦ ναοῦ πρὸς εὐρεσιν

καὶ ἄλλων τεμαχίων τῶν ἀγαλμάτων τῶν ἀετωμάτων ἀπέβη ἀνωφελής, διότι μόνον ὀλίγα, μικρὰ καὶ τελείως ἀσήμαντα τεμάχια τούτων κατωρθώθη νὰ εὐρεθῶσιν.

Μικρὰ ἀνασκαφὴ ἐγένετο καὶ ἐπὶ τῆς νοτίας κλιτύος τῆς ἀκροπόλεως Ἐρετρίας, ἐνθα εἶχεν εὐρεθῆ ἄλλοτε μικρὸν ἱερὸν ἀγνώστου τότε θεοῦ. Διὰ τῆς ἐφετεινῆς ἀνασκαφῆς ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ περιοχὴ τοῦ ναοῦ τούτου ἐξετείνεται ἐπὶ ἀρκετοῦ χώρου, ἦτο δὲ κεκοσμημένος διὰ διαφύρων μικροτέων κτιρίων, ὧν σφίζεται μία μικρὰ ἐξέδρα. Ἐκ τινος εὐρεθείσης ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἐξ ἑνὸς πληνίου εἰδωλίου παριστῶντος θεὰν φέρουσαν χοιρίδιον ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ ἱερὸν ἀνήκεν εἰς τὴν Δήμητρα καὶ Κόρην καὶ εἶνε τὸ Θεσμοφόριον.

Ἐνεκα τυχαίας εὐρέσεως ἑνὸς νέου Ἐρετρικοῦ νεκροταφείου κειμένου ἑκατοντάδα μέτρων πρὸς Β τῆς ἐκκλησίας τῆς νέας Ἐρετρίας ἠσχολήθη ἐπὶ μικρὸν καὶ εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τάφων. Τὸ νεκροταφεῖον ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τῆς α' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· τὰ εὐρήματα εἶνε ὅλως ἀσήμαντα, σπουδαιότεραι δ' ὀπωσδήποτε εἶνε αἱ εὐρεθεῖσαι ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαί, δι' ὧν ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκτισμένοι οἱ τάφοι.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ